

Rugăciunile pentru credincioși

Deschiderea antimisului marchează sfârșitul Liturghiei catehumenilor, deschisă participării tuturor, care are un caracter predominant catehetic, de propovăduire a Evangheliei lumii. În ea Dumnezeu Cuvântul ne vorbește, ne învață și ni se împărtășește prin cuvânt. Urmează cea de a doua parte a Sfintei Liturghii, Liturgia credincioșilor sau euharistică, în care Biserica se separă de lume pentru a aduce, în Hristos, jertfa euharistică cea fără de sânge și a fi înălțată în Împărăția cerurilor, la ospățul Stăpânului, primind ca hrană însuși Trupul și Sângele Domnului.

La început toți credincioșii se împărtășeau la Liturghie

În Biserica primară era de neconceput ca cei ce participă la Liturgia euharistică să nu se împărtășească. Canoanele 8 și 9 apostolice și canonul 2 al sinodului de la Antiohia sunt categorice în această privință amenințând cu afurisirea (excomunicarea) atât pe clericii cât și pe laicii care participă la slujbă și nu se cuminecă. De aceea la sfârșitul Liturghiei Cuvântului părăseau biserica atât catehumenii cât și penitenții, adică cei opriți de la împărtășanie datorită unor păcate grave, la îndemnul diaconului: „*Cei care nu participă la împărtășanie să paraseasca adunarea!*”. „*Potrivit sensului liturgic numai cei ce se împărtășesc, numai credincioșii participă la Sfânta Liturghie. Și este un privilegiu înfricoșător*”. Cât de mult ne-am îndepărtat în zilele noastre de la această înțelegere când majoritatea credincioșilor rămân în biserică la Liturgia celor credincioși fără să conștientizeze privilegiul înfricoșător pe care îl reprezintă aceasta, fără să-și pună problema că ar trebui să ducă o astfel de viață încât să poată să se împărtășească de fiecare dată și fără să înțeleagă că numai împărtășindu-se au participat deplin la Liturghie.

Participarea la Liturghie înseamnă un privilegiu înfricoșător

Liturghia credincioșilor începe cu rostirea de către diacon a două ectenii mici. Aceste ectenii sunt o rămășiță a ecteniei mari care în secolele IV-V era rostită doar după plecarea catehumenilor și a penitenților. După mutarea ecteniei mari, mai întâi înainte de trisaghion iar din secolul al XIII-lea în locul ei actual, la începutul Liturghiei credincioșilor întâlnim în manuscrisele două ectenii cu un număr variabil de cereri stabilite astfel încât să dea posibilitatea preotului de a citi rugăciunile pentru credincioși.

Inițial se rosteau trei rugăciuni pentru credincioși, prima în taină celelalte cu voce tare, după cum aflăm din canonul 19 al sinodului de la Laodiceea (363). Dar manuscrisele liturgice, începând cu cele mai vechi (secolul al VIII-lea) cuprind doar câte două rugăciuni, diferite pentru Liturgia Sfântului Ioan Gură de Aur și Liturgia Sfântului Vasile cel Mare. În ceea ce privește a treia rugăciune s-a emis ipoteza că ar fi rugăciunea plecării capetelor de la Liturgia Sfântului Ioan Gură de Aur aflată astăzi după *Tatăl Nostru*.

Rugăciunile pentru credincioși rostite în numele clericului dar îmbrățișându-i pe toți credincioșii scot în evidență faptul că privilegiul înfricoșător de a participa la Liturghie înseamnă o împreună-slujire a clericilor și a laicilor în care se distinge clar slujirea preoției harismatice de slujirea preoției împăratești a credincioșilor. În cele ce urmează ne vom apleca asupra rugăciunilor de la Liturgia Sfântului Ioan Gură de Aur prezentându-le pe scurt și pe cele ale Sfântului Vasile cel Mare.

Rugăciune a clericilor spre a fi învredniciți să mijlocească pentru popor

„Mulțumim Ție Doamne, Dumnezeul Puterilor, Care ne-ai învrednicit pe noi a sta și acum înaintea Sfântului Tău Jertfelnic și a cădea la îndurările Tale, pentru păcatele noastre și

pentru păcatele cele din neștiință ale poporului. Primește, Dumnezeule, rugăciunea noastră; fă-ne să fim vrednici a-Ți aduce rugăciuni, cereri și jertfe fără sânge pentru tot poporul Tău; și ne învrednicește pe noi, pe care ne-ai pus întru această slujbă a Ta, cu puterea Duhului Tău Celui Sfânt, ca fără de osândă și fără de sminteală, întru mărturia curată a cugetului nostru, să Te chemăm pe Tine în toată vremea și în tot locul, și auzindu-ne pe noi, milostiv să ne fii nouă, întru mulțimea bunătății Tale”.

Prima rugăciune pentru credincioși a Sfântului Ioan Gură de Aur începe cu o mulțumire adusă de către protos în numele clericilor slujitori pentru vrednicia primită prin hirotonie de a mijloci pentru popor săvârșind Sfânta Liturghie.

Textul face trimitere la capitolul 9 din Epistola către Evrei în care Sfântul Pavel arată supremația lui Hristos, „*Arhiereul bunătăților viitoare*” (v. 11) și „*Mijlocitorul unui nou testament*” (v. 15) fața de arhiereul legii celei vechi. Arhiereul legii vechi aducea jertfe sângeroase „*pentru sine și pentru păcatele poporului*” (v. 7) jertfe care „*nu aveau însă puterea de a desăvârși cugetul închinătorului*” (v. 9).

Preoția creștină a Noului Testament este împlinirea mijlocirii lui Hristos pe care preoția legii vechi doar o preînchipuia. „*De vreme ce firea omului nu poate suferi ființa dumnezeirii, cu iconomia Ta ai așezat dascăli asemenea nouă care stau pe scaunul Tău ca să aducă Ție jertfă și prinos pentru tot poporul Tău*” se arată în rugăciunea de la hirotonia episcopului.

La Sfânta Liturghie clericii se roagă să fie învredniciți a aduce pentru păcatele lor și pentru păcatele cele din neștiință ale poporului „*rugăciuni, cereri și jertfe fără de sânge*”.

Jertfa fără de sânge este jertfa euharistică ce înlocuiește jertfele sângeroase ale legii vechi, este actualizarea jertfei mântuitoare a lui Hristos care „*a intrat odată pentru totdeauna în Sfânta Sfintelor, nu cu sânge de țapi și de viței, ci cu însuși sângele Său, și a dobândit o veșnică răscumpărare*” (v. 12). El „*Care, prin Duhul cel veșnic, S-a adus lui Dumnezeu pe Sine, jertfă fără de prihană, va curăți cugetul vostru de faptele cele moarte, ca să slujiți Dumnezeului celui viu*” (v. 14).

Același Duh Sfânt dă putere preoției creștine: „*Dumnezeiescul Har, cel ce totdeauna pe cele neputincioase le vindecă și pe cele cu lipsă le împlinește*” rânduiește slujitorii ierarhiei sacramentale. De aceea la slujba hirotoniei arhiereul se roagă ca preotul „*să primească acest mare har al Sfântului Tău Duh întru viață curată și credință nestrămutată*”, să se umple de darul Sfântului Duh „*ca să se facă vrednic a sta fără prihană în fața jertfelnicului Tău*”.

La fiecare Sfântă Liturghie, rostind rugăciunea pentru credincioși, preotul trebuie să-și amintească că numai viața curată și credința nestrămutată dobândită cu puterea Sfântului Duh îl poate face să-și împlinească misiunea de mijlocitor către Dumnezeu cel milostiv și iubitor de oameni fără de osândă și fără de sminteală întru mărturia curată a cugetului precum Sfântul Pavel (II Corinteni 1, 12).

Rugăciunea paralelă a Sfântului Vasile cel Mare subliniază faptul că Dumnezeu este Cel ce ne-a descoperit mai întâi taina mântuirii (I Timotei 3, 16) și a rânduit preoția sacramentală în puterea Sfântului Duh, El fiind Cel care lucrează în slujitorii Lui (I Corinteni 12, 4-6).

Slujirea laicilor presupune înțelegerea duhovnicească a slujbei și împărtășirea cu Sfintele Taine

„Iarăși și de multe ori cădem la Tine și ne rugăm Ție, Bunule și Iubitorule de oameni, ca privind spre rugăciunea noastră, să curățești sufletele și trupurile noastre de toată necurăția trupului și a duhului și să ne dai nouă să stăm nevinovați și fără de osândă înaintea Sfântului Tău Jertfelnic. Și dăruiește, Dumnezeule, și celor ce se roagă împreună cu noi spor în viață, în credință și în înțelegerea cea duhovnicească. Dă lor să-Ți slujească totdeauna cu frică și cu dragoste, și întru nevinovăție și fără osândă să se împărtășească cu Sfintele Tale Taine și să se învrednicească de cereasca Ta Împărăție.”

În cea de a doua rugăciune pentru credincioși a Sfântului Ioan Gură de Aur clericii se roagă mai întâi pentru ei înșiși apoi, în cea de a doua parte, pentru popor.

În prima parte se reia cererea din rugăciunea anterioară de a fi învredniciți să stea *„nevinovați și fără de osândă înaintea sfântului jertfelnic”*. Mărturisind nevrednicia pentru această înaltă slujire clericii își îndreaptă toată nădejdea spre Dumnezeu, singurul care ne poate face vrednici curățându-ne de toată întinăciunea trupului și a sufletului.

Rugăciunea îi cuprinde apoi pe *„cei ce se roagă împreună cu noi”*, adică poporul dreptcredincios din biserică.

Pentru ei se cere sporul în viață, în credință și în înțelegerea duhovnicească. Viața curată și credința tare este așadar o condiție și pentru slujirea laicilor. Înțelegerea duhovnicească potrivit Sfântului Pavel constă în cunoașterea voii lui Dumnezeu și împlinirea ei (Coloseni 1, 99). În contextul concret al acestei rugăciuni înțelegerea duhovnicească înseamnă și angajarea conștientă în slujirea Sfintei Liturghii prin înțelegerea a tot ceea ce se săvârșește în timpul slujbei. În continuare rugăciunea ne descoperă felul în care trebuie să slujească laicii și anume *„cu frică, cu dragoste și întru nevinovăție”*. Slujirea lor culminează în împărtășirea cu Sfintele Taine care le deschide calea spre Împărăția lui Dumnezeu. Învățăm din această rugăciune că două caracteristici esențiale ale slujirii laicilor la Sfânta Liturghie sunt înțelegerea duhovnicească a slujbei și împărtășirea cu Sfintele Taine.

Rugăciunea paralela a Sfântului Vasile cel Mare se concentrează pe pregătirea pentru săvârșirea jertfei euharistice, preotul cerând *„cuvânt întru deschiderea gurii noastre, ca să chemăm harul Sfântului Duh peste Darurile ce se vor pune înainte”*.

Să acordăm mai multă atenție rugăciunilor pentru credincioși

A fi credincios înseamnă a fi consacrat în slujirea lui Dumnezeu, fie în ierarhia sacramentală fie ca laic, un privilegiu și o răspundere extraordinară pe care trebuie să o primim cu toată seriozitatea. Rugăciunile pentru credincioși ne conștientizează asupra acestei răspunderi încă de la începutul Liturghiei credincioșilor. De aceea trebuie să le acordăm toată atenția care li se cuvine deși citirea lor în taină și uneori în grabă îi împiedică pe preoți să stăruie asupra lor iar pe laici chiar să le audă.